



## ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

**В. І. Довгань**

*кандидат ветеринарних наук,  
доцент кафедри державного управління  
та місцевого саморядування  
Хмельницького університету управління та права*

УДК 351.779

### КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

*В статті досліджуються особливості організації служби ветеринарної медицини зарубіжних країн. Розглядається стан кадрового забезпечення галузі ветеринарної медицини за кордоном.*

*В статье исследуются особенности организации службы ветеринарной медицины зарубежных стран. Рассматривается состояние кадрового обеспечения сферы ветеринарной медицины за границей.*

*It is investigated the peculiarities of veterinary services in foreign countries in the article. Also it is considered the status of staffing of veterinary medicine abroad.*

Стан ветеринарної служби в різних країнах світу визначає рівень розвитку тваринництва [1, с. 143]. Ветеринарні служби в зарубіжних країнах не схожі за формою організації, наявності ветеринарних кадрів, діагностичних, науково-дослідних установ і навчальних закладів ветеринарного спрямування. За даними ООН, 59 % тварин на планеті перебуває в країнах, що розвиваються, 41 % — у промислово розвинених країнах. У той же час 81 % ветеринарних лікарів зосереджені в промислово розвинених країнах і лише 19 % припадає на частку країн, що розвиваються. Отже, у промислово розвинених країнах навантаження на ветеринарного лікаря в 5,2 рази менше, ніж у країнах, що розвиваються [2].

Більш високий рівень розвитку ветеринарної справи в країнах Європи, Північної Америки. На цих територіях розташовані економічно розвинені країни, що володіють добре забезпеченою й організованою ветеринарною службою, великою кількістю науково-дослідних установ. Здійснюється надійний контроль за станом тваринництва, застосовуються сучасні методи й засоби діагностики, специфічної профілактики й боротьби, чим визначається благополуччя цих країн щодо багатьох інфекційних захворювань сільськогосподарських тварин [3, с. 3].

У країнах Азії й Латинської Америки епізоотична ситуація складна й напружена. У них спостерігається дефіцит кваліфікованих ветеринарних фахівців. Мала кількість навчальних закладів ветеринарної медицини не дозволяє забезпечити підготовку фахівців у потрібній кількості. Африканський континент характеризується різноманітням дикої фауни, своєрідним способом життя корінного населення, переважно екстенсивним веденням тваринництва, нерівномірністю розміщення тварин. В Африканських країнах реєструються малознайомі хвороби тварин, які несуть загрозу для багатьох держав і є причиною щорічних втрат молока близько 400 млн. т, м'яса — 20 млн. т, що становить 30-40 % вартості валової продукції тваринництва [3, с. 5].

Згідно з даними Міжнародного епізоотичного бюро, ветеринарні служби більшості країн перебувають у системі Міністерств сільського господарства, в 25 % країн — у підпорядкуванні іншого міністерства, зокрема охорони здоров'я [4, с. 48].

© Довгань В.І., 2009.



У половині країн світу ветеринарну медицину фінансують із бюджету штатів або провінцій, четверту частину з національного бюджету.

Нижче (табл. 1) наведена чисельність ветеринарних лікарів у деяких країнах світу [5, с. 157].

**Таблиця 1.**  
**Чисельність ветеринарних лікарів у деяких країнах світу та їхнє навантаження**

Країни	Загальна кількість ветеринарних лікарів	З них зайнято		Допоміжний ветеринарний персонал	Кількість тварин, тис. умов. гол.	Навантаження ветлікарі, тис. умов. гол.
		в державних закладах	приватною практикою			
США	49178	1648	36593	18128	123034	2,5
Індію	28800	24900	550	57500	218462	7,6
Японія	26403	8718	13900	–	7706	0,3
Бразилія	24521	10992	5383	4331	15826	6,3
Італія	14873	3733	6350	–	12160	0,8
Іспанія	13300	4700	1600	–	9841	0,7
Мексика	12000	2000	5250	5500	48305	4,0
Польща	9091	7326	25	4219	13768	1,5
Велика Британія	8483	483	7011	7820	15995	1,9
Франція	7835	540	6330	464	50463	6,4
Канада	5920	800	4800	2300	14441	2,4
Аргентина	5610	760	4850	897	57565	10,3
Австралія	4416	720	3026	814	38235	8,7
Угорщина	4056	1416	1969	1376	3360	0,8
Ірак	3890	1729	95	1055	3294	0,8
Нідерланди	3614	300	1934	–	7131	2,0
Туреччина	3510	1654	1358	2211	19228	5,5
Пакистан	2089	–	–	–	40550	19,4
Данія	2047	491	1134	–	3680	1,8
Швеція	1823	580	153	–	2119	1,5
Португалія	1719	1163	310	–	2650	1,5
Швейцарія	1600	110	800	–	2227	1,4
Фінляндія	800	423	121	–	1684	2,1

Навантаження на одного ветеринарного фахівця коливається в більших межах (від 300 тварин у Японії до 19,5 тис. тварин у Пакистані). За загальною чисельністю ветеринарних фахівців США посідають друге місце (після Росії), по навантаженню на одного фахівця – 17 місце, Індія, відповідно, 3 і 23 місце, Японія – четверте й перше місце, Пакистан – 22 і 26 місце.

Важким показником, що характеризує ветеринарне забезпечення, є структура ветеринарної служби. В окремих країнах частка ветеринарних лікарів, зайнятих в органах державного управління, коливається в межах 3,3 % (США); 5,7 % (Велика Британія), 44,8 % (Бразилія), 33 % (Японія) і 35,5 % (Іспанія).

Попит на ветеринарні послуги визначає чисельність ветеринарних лікарів, зайнятих приватною практикою. У США ветеринарним бізнесом займається 74,4 % ветеринарних лікарів, Канаді – 81 %, Великобританії – 82,6 %, Японії - 53 %, Франції – 80 %, Іспанії – 12 % [5, с. 157].

У США Державна ветеринарна служба входить у підпорядкування 2-х міністерств: Федерального міністерства сільського господарства й Міністерства охорони здоров'я. Існують 4 підрозділи: з карантинування, ліквідації хвороб усередині країни, контролю за якістю м'яса й контролю за якістю м'яса птиці та біологічних ветеринарних препаратів.



У кожному штаті США діють три ветеринарні служби: федеральна, штатна, приватна.

Випуск ветлікарів в 27 коледжах США в 1986 р. склав 2 150 чоловік, при чисельності цих фахівців у країні — 43 тис. чоловік. Підготовка фахівців ветеринарної медицини здійснюється з урахуванням попиту й пропозиції в різних регіонах США на підставі математичної моделі, що включає ряд економічних кон'юнктурних параметрів.

При зростанні населення США на 60 %, чисельність ветеринарних лікарів зростає у 4,8 рази й досягла 48 тисяч. У такий спосіб навантаження на ветлікара зменшилось з 15 до 5 тис. голів худоби. Якщо усунути недоліки та врахувати потреби населення, перспективи ветеринарної професії в США досить сприятливі.

У США, як і в країнах Європи, приділяється велика увага плануванню й підготовці кадрів для ветеринарної медицини. Розглядаючи перспективи ветеринарної діяльності на найближчі 20 років, У. Ф. Джексон [6, р. 49] наголошує на необхідності врахування соціальних і політичних умов.

В 1990 р. у США налічувалося більше 54 тис. ветеринарних лікарів (докторів ветеринарної медицини). Лише 8 % ветеринарних фахівців обслуговують сільськогосподарських тварин, 27 % мають змішану практику. Протиепізоотичні заходи здійснюють 0,7 % фахівців, на військовій службі — 0,8 % і близько 20 % працюють за 7 вузькими спеціалізаціями в університетах, дослідних центрах, корпораціях тощо [7, с. 56].

Підготовкою ветеринарних кадрів у США займаються близько 50 коледжів, що входять до складу університетів. Навчаються в них більш як 8,5 тис. студентів протягом 4 років. Враховуючи навчання в 3-4 річному коледжі біологічного або сільськогосподарського профілю, загальний строк підготовки ветеринарного лікаря становить 7-8 років. Усе це, а також висока оплата праці роблять ветеринарну професію в США однією із найпрестижніших [1, с. 143; 7, с. 57].

У Великобританії керівництво Державною ветеринарною службою здійснює Департамент по захворюванню тварин Міністерства сільського господарства й рибиництва. В 19 графствах є старші ветеринарні інспектори, а в 76 районах — головні ветеринарні інспектори із двома помічниками [8, с. 82].

У Франції ветеринарну службу очолює генеральний ветеринарний інспектор Міністерства сільського господарства. У 90 департаментах є директори ветеринарних служб, які безпосередньо підпорядковані керівництву департаментів і Міністерству сільського господарства країни. У Німеччині існує Державна ветеринарна служба Федерального Міністерства харчування, сільського господарства й лісів, у всіх землях (округах) — у складі різних міністерств (харчування, сільського господарства й лісів, внутрішніх справ, охорони здоров'я [1, с. 143].

В Австрії є близько 2 тисяч ветеринарних лікарів, які обслуговують 2,5 млн. голів великої рогатої худоби, близько 4 млн. овець і кіз, 0,9 млн. свиней, 45 тис. коней. Близько 70 % ветеринарних лікарів мають приватну практику й вони здійснюють лікувально-профілактичні заходи [3, с. 5].

У Японії ветеринарна служба входить до складу відділу тваринництва Міністерства сільського господарства, лісництва та рибиництва. У префектурах є державні ветеринарні органи, лабораторії й центри ветеринарного обслуговування [4, с. 50].

У Болгарії в 1977 р. було створено науково-виробниче ветеринарне об'єднання, 1986 р. — державне ветеринарне об'єднання. В умовах цієї країни створена єдина ветеринарна служба, що поєднує центральне ветеринарне управління й ветеринарномедичні центри. Ветеринарні дільниці займаються приватною практикою. Усі ветеринарні заходи здійснюються на платній основі [9, с. 65].

В Угорщині ветеринарна служба стала самостійною з 1967 року, госпрозрахунковою — з 1986 р., приватною - з 1992 р. [4, с. 51].

В Австралії понад 95 % поголів'я овець розміщуються на пасовищах майже цілий рік. На 16 млн. населення приходиться більш як 150 млн. овець, 20 млн. великої рогатої худоби й багато інших тварин. Трудиться близько 3,6 тис. ветеринарних фахівців, з них 67 % займаються приватною практикою, 16 % віднесені до державної служби, 17 % працюють в університетах, промислових підприємствах [10, с. 75].

Ветеринарна служба Мексики складається з директорату по охороні здоров'я тварин з департаментами по епізоотології, контролю за якістю хіміко-фармацевтичних препаратів, хіміотерапії, профілактики хвороб, біопрепаратів, лабораторних тварин, паразитології, зооантропоозів, федеральної інспекції тваринницьких господарств, патології тварин, ветеринарної діагностики. За епізоотичну ситуацією відповідають



спеціальні інспектори. Територія країни розділена на 8 зон. Діагностику хвороб здійснюють 109 лабораторій трьох категорій (А, В, З). У ліквідації вогнищ інфекцій беруть участь служби: законодавча, воєнізовані підрозділи, дикої фауни, польова, оперативна, адміністративна, асоціація тваринників, допомоги й зв'язку, епідеміологічна, карантинна, інспекторська, діагностична, спостереження, аналізу, ліквідації наслідків і діагностики, оцінки вартості заходів, санітарної безпеки, персонального забезпечення, статистики, архіву й реєстрації компанії (усього 24 служби). У країні діють 81 пункт контролю й інспекції імпортованих продуктів і 146 санітарних пунктів, що контролюють процес пересування та перевезення тварин, м'яса і м'ясопродуктів [11, с. 65]. Аналіз літературних джерел у контексті цього дослідження дає підстави зробити висновок, що досвід організації служби ветеринарної медицини зарубіжних країн може бути визнаний як позитивний щодо спрямування галузі у напрямку ринкової орієнтації.

Побудована оптимально, з максимальним урахуванням світового досвіду і національних традицій, система кадрового забезпечення дасть змогу реформувати галузь ветеринарної медицини на обґрунтованих науково та виправданих життєвих засадах.

#### Список використаних джерел

1. Коваленко Я. Р. Организация ветеринарной службы в некоторых зарубежных странах / Я. Р. Коваленко, А. А. Петуховский. — М.: Госсельхозиздат, 1961.
2. Никитин И. Н. Организация и экономика ветеринарного дела: учеб. / И. Н. Никитин, М. Х. Шайхаманов, В. Ф. Воскобойник. — [3-е изд. перераб. и доп.]. - М.: Колос, 1996. - 272 с.
3. Таршиц М. Г. Организационно-экономические проблемы современной ветеринарии / М. Г. Таршиц, В. Н. Гуцин // Ветеринария. — 1992. — № 2.
4. Исхаков О. З. Анализ структуры ветеринарных служб (обзор иностранной литературы) / О. З. Исхаков, Л. Я. Юшкова, В. Д. Копылева // Ветеринария. — 1992. — № 9—12.
5. Никитин И. Н. Использование рабочего времени работниками ветеринарных лабораторий / И. Н. Никитин, А. И. Акмуллин // Сб. тез. докл. Республиканской научно-производственной конференции, Казань, 1996 г. — Казань, 1996.
6. Jackson W. F. "Winds of change" veterinary practice into the 21st century / W. F. Jackson // J. vet. med. educ. — 1987. — V. 14. — № 2.
7. Сидорчук А. А. Ветеринария США / А. А. Сидорчук // Ветеринария. — 1993. — № 10.
8. Rosedale P. D. Veterinary education in the UK: special needs for equine graduates / P. D. Rosedale // Equine vet. J. — 1989. — V. 21. — № 2.
9. Никитин И. Н. Ветеринарная служба в Болгарии / И. Н. Никитин // Ветеринария. — 1990. — № 11.
10. Сухарев О. И. Ветеринарная служба и эпизоотическое состояние Австрии / О. И. Сухарев, В. А. Седов, Б. А. Кругликов // Ветеринария. - 1991. — № 6.
11. Лагуткин Н. А. Организация ветеринарной службы в Мексике / Н. А. Лагуткин, В. В. Куриннов, М. И. Пеленицы // Ветеринария. — 1991. — № 9.

Рекомендовано до друку кафедрою  
державного управління та місцевого самоврядування  
Хмельницького університету управління та права  
(протокол № 10 від 16 травня 2009 року)

Надійшла до редакції 01.06.2009  
Рекомендована до друку 19.06.2009



